

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ЩОДО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПРОЦЕСІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Олександр Зайківський,
старший науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України
ID ORCID 0000-0002-7377-9276

Розглянуто деякі питання захисту національних інтересів щодо інтелектуальної власності в процесі євроатлантичної інтеграції, зокрема особливості охорони інтелектуальної власності в ході здійснення міжнародного військово-технічного співробітництва України залежно від специфіки цієї діяльності. Проаналізовано законодавство України, що регулює діяльність, пов'язану з військово-технічним співробітництвом. Зазначено важливість охорони інтелектуальної власності на всіх етапах військово-технічного співробітництва та необхідність удосконалення законодавства щодо врегулювання питань охорони інтелектуальної власності в оборонній сфері.

Ключові слова: інтелектуальна власність, оборонна сфера, обороноздатність, об'єкти права інтелектуальної власності, порушення прав інтелектуальної власності, озброєння та військова техніка, військово-технічне співробітництво

Приєднавшись до «Партнерства заради миру» [1] у 1994 році, Україна задекларувала свої наміри поглибити політичні та військові зв'язки з країнами-членами НАТО і безпосередньо з Північноатлантичним союзом. Протягом наступних років було підписано ще кілька документів між Україною і НАТО, а також Річних національних програм співробітництва. Основним і визначальним для подальшого розвитку співробітництва стало підписання 9

липня 1997 року Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору [2] і Декларації про її доповнення від 21 серпня 2009 року [3]. Однак, лише після російської агресії цей роз-

Олександр Оністрат,
старший науковий співробітник НДІ
інтелектуальної власності НАПрН України,
кандидат технічних наук
ID ORCID 0000-0001-5730-6738

виток став дійсно активним і цілеспрямованим. Розпочався процес адаптації законодавства та перехід Збройних сил України на стандарти НАТО, а також чимало інших заходів, спрямованих на максимальне наближення до можливого вступу до альянсу. Зокрема, Верховна Рада України внесла доповнення до конституції щодо підтвердження європейської ідентичності Українського народу і незворотності європейського та євроатлантичного курсу нашої країни та «реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» [4].

Рухаючись цим курсом і розуміючи, що це повністю відповідає національним інтересам і гарантує нашу безпеку, варто пам'ятати і про супутні виклики та проблеми, що впливають на національну безпеку і оборону. Це, зокрема, забезпечення охорони та захисту прав інтелектуальної власності всіх суб'єктів, включно з державою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми державної політики у сфері національної безпеки і оборони, зокрема питання євроатлантичної інтеграції, досліджує чимало вітчизняних науковців у сфері економіки, права, політології, зокрема В. Бадрак, В. Бегма, В. Горбулін, А. Качинський, В. Ліпкан, О. Литвиненко, А. Лодзянов, О. Свергунов, М. Сунгуровський, Г. Черноус, О. Шевченко, Б. Щеглюк та інші. Однак, більшість фахівців зосереджують свою увагу на військово-політичних питаннях і військово-технічному співробітництві, без дослідження ролі інтелектуальної власності в цих процесах.

Дослідження у сфері інтелектуальної власності провадять такі вітчизняні науковці: Г. Андрощук, О. Бутнік-Сиверський, Л. Глухівський, Ю. Капіца, Н. Мироненко, О. Орлюк, Б. Падучак, П. Цибульов та інші. Водночас, питання значення інтелектуальної власності на шляху євроатлантичної інтеграції залишаються малодослідженими.

Без дослідження значення інтелектуальної власності в процесах євроатлантичної інтеграції забезпечення належного захисту національних інтересів є проблематичним, що й визначає **актуальність** цієї публікації.

Метою статті є аналіз державної політики з питань вступу до НАТО стосовно забезпечення національних інтересів щодо інтелектуальної власності в процесі євроатлантичної інтеграції.

«Членство в НАТО як воєнно-політичному союзу, з одного боку, сприятиме виходу з постімперського простору та збереженню свободи дій на майбутнє, а з іншого — вступ до Альянсу демократій може підштовхнути до прискорення внутрішньополітичних перетворень. Йдеться передусім про засвоєння демократичних цінностей, такий собі допінг для демократичного суспільства й середнього класу.

По-друге, Україна в НАТО — це зміцнення державних інститутів, насамперед у сфері безпеки. Політичні мислителі (і Н. Макіавеллі, і М. Вебер, і К. Маркс) згодні з тим, що держава починається з судів, з поліції та з армії. Посилення цих інститутів дозволить суттєво пришвидшити розвиток України.

По-третє, вступ до НАТО — це принципове зростання ваги держави в глобалізованому світі, участь України у механізмах і процедурах прийняття глобальних політичних рішень.

І наостанок: НАТО — це не є відповідь. Вступ до Альянсу лише створить поле для позитивних можливостей, використати які має Україна. І досвід взаємодії з Альянсом... переконаливо доводить: ми можемо скористатися цим шансом для прискорення реформ і гарантування демократичного суспільного поступу України» [5].

Дуже актуальні думки, сформульовані Володимиром Павловичем Горбуліним понад 10 років тому. Тоді наша держава не скористалася відчиненим вікном можливостей, передусім через дівість народного афоризму «де два українці — там три гетьмани». На жаль,

не всі «гетьмани» мають бажання дослухатися до думок і порад розумних людей.

Наразі для України знову відчинилося вікно можливостей, і якщо ми й цього разу все змарнуємо, то майбутні покоління нам цього не пробачать. Тим більше, що курс на вступ до НАТО задекларований у багатьох нормативно-правових актах.

Закон України «Про національну безпеку України» [6] визначає, що «інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» належить до фундаментальних національних інтересів України.

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [7] поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття членства у цій організації відносить до основних засад зовнішньої політики.

Однією з основних цілей «Стратегії національної безпеки України» [8] є забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу до НАТО.

Стратегія також чітко визначає, що «Україна розглядає розвиток особливого партнерства з НАТО як пріоритетний напрям своєї безпекової політики» [8].

Воєнна доктрина України [9] серед основних цілей у сфері воєнної політики України зазначає також «удосконалення системи забезпечення воєнної безпеки, яка б відповідала критеріям членства України в ЄС і НАТО». А ключовими завданнями створення умов для відновлення державного суверенітету та територіальної цілісності України визначено «комплексне реформування системи забезпечення національної безпеки до рівня, прийняттого для членства в ЄС і НАТО», а також «розвиток Збройних Сил України за західними стандартами та досягнення сумісності із збройними силами держав-членів НАТО» [9].

Як бачимо, не лише конституція, а й основні законодавчі акти України у сфері національної безпеки та оборони чітко визначили стратегічний курс на досягнення членства в НАТО. Однак, щоб досягти цієї стратегічної мети, необхідна наполегливість і політична воля, а також розуміння різноманітних тактичних питань, які потребують свого вирішення на цьому шляху.

Чимало досліджень проблем і перспектив України стосовно набуття членства в НАТО було здійснено в період другої хвилі активності держави щодо реалізації євроатлантичних намірів (2006–2010 р.р.). Автори досліджень наголошували, що майбутні члени НАТО повинні відповідати базовим принципам, втіленим у Північноатлантичному договорі, таким як демократія, свобода особи та іншим важливим положенням, викладеним у преамбулі до цього договору. Підготовка нових членів здійснюється в процесі виконання Плану дій щодо членства в НАТО (ПДЧ). Після завершення належних процедур нові члени приєднуються до Північноатлантичного договору. Отримавши запрошення, нові члени мають приєднатися до цілої низки угод.

План дій щодо членства в НАТО складається з п'яти розділів, а саме:

1. Політичні та економічні питання.
2. Оборона/військові питання.
3. Питання ресурсів.
4. Питання безпеки.
5. Правові питання.

У кожному розділі ПДЧ визначено питання, що можуть бути предметом обговорення (список не є вичерпним), та висвітлено механізми, за допомогою яких можна якнайкраще здійснювати підготовку до можливого отримання членства.

Перелік питань, визначених для обговорення, не є набором критеріїв отримання членства, він розрахований на те, щоб охопити проблемами, які визначать для себе та мають намір розглянути країни-претенденти.

Кожна країна-претендент повинна розробити річну національну програму підготовчої діяльності до можливого майбутнього членства з визначенням завдань і цілей підготовки, конкретної інформації про заплановані заходи, органів, які відповідають за впровадження цих заходів; там, де це доцільно — графік роботи щодо конкретних аспектів такої підготовки. Програма формуватиме основу, за допомогою якої Альянс може простежити прогрес, досягнутий країнами-претендентами, для забезпечення зворотного зв'язку [10].

На тривалому шляху євроатлантичної інтеграції Україна майже щорічно розробляла національну програму Україна — НАТО. Традиційно Річна національна програма (РНП) структурно була побудована за аналогією з типовим Планом дій щодо членства.

Проаналізувавши РНП за останні 5 років [11–15], бачимо, що кожна з них містить практично всі напрями реформування та модернізації України.

Зокрема, велику увагу приділено реформуванню та всебічному забезпеченню сектору безпеки і оборони України. Воно включає широкий спектр заходів з підтримання у боездатному стані, модернізації та оновлення озброєння та військової техніки (ОВТ), реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу України, створення системи державного гарантування якості продукції оборонного призначення, а також активізації наукового та військово-технічного співробітництва. Передбачено навіть заходи щодо забезпечення гендерної рівності у секторі безпеки і оборони України.

Зазначено, що оборонно-технічне співробітництво з НАТО буде зосереджено, зокрема, на використанні кращих сучасних світових технологій. Однак, питання забезпечення охорони інтелектуальної власності всіх суб'єктів та захисту національних інтересів у цій сфері взагалі не розглядаються, хоча без використання саме об'єктів права інтелектуальної власності не-

можливо здійснити майже всі передбачені заходи.

На наш погляд, питання інтелектуальної власності необхідно вирішувати комплексно. З метою визначення позиції держави та розроблення відповідних пропозицій і рекомендацій із забезпечення національних інтересів стосовно інтелектуальної власності в процесі євроатлантичної інтеграції доцільно розглядати ці питання за такими напрямками:

- співробітництво між Україною та НАТО з правових питань;
- наукове співробітництво;
- військово-технічне співробітництво.

Перший напрям передбачає імплементацію укладених та підготовку нових міжнародних договорів між Україною та НАТО, зокрема у сфері інтелектуальної власності.

Для забезпечення виконання зобов'язань стосовно членства в НАТО країни-претенденти мають ознайомитися з правовими механізмами та угодами, якими керується НАТО з метою забезпечення співробітництва у своїй структурі. Це повинно дати країнам-претендентам можливість ретельно проаналізувати своє внутрішнє законодавство щодо його сумісності з нормативними положеннями НАТО [16].

Після завершення належних процедур нові члени мають приєднатися до важливих для Альянсу угод, зокрема до таких технічних угод:

- Угода між сторонами Північноатлантичного договору щодо захисту інформації;
- Угода про взаємне забезпечення таємності винаходів, пов'язаних з обороною і на які були подані заявки на патентування;
- Угода НАТО про передачу технічної інформації в цілях оборони [16].

Ці угоди безпосередньо чи/або опосередковано торкаються питань інтелектуальної власності, тому до початку процесу приєднання їх необхідно проаналізувати та передбачити заходи щодо захисту національних інтересів. Для

розроблення відповідних заходів варто залучити провідні наукові установи у сфері інтелектуальної власності та створити робочу групу з науковців і практиків як у сфері оборонної політики, так і у сфері інтелектуальної власності.

Формуючи склад робочої групи, варто пам'ятати, що низка науковців, посилаючись на міжнародні договори про вільну торгівлю тощо, заперечує можливість захисту державних інтересів у сфері інтелектуальної власності. Вони з якихось причин не зважають на положення ст. 73 «Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності»:

«Стаття 73. Винятки щодо безпеки

Ніщо в цій Угоді не слід тлумачити так, щоб:

- (а) вимагати від Члена надсилати будь-яку інформацію, розкриття якої він вважає таким, що суперечить його основним інтересам безпеки; або
- (б) утримати Члена від вжиття будь-яких заходів, які він вважає необхідними для захисту його основних інтересів безпеки,
 - (і) пов'язаних з речовинами, здатними на ядерний розпад або з похідними від них речовинами;
 - (іі) пов'язаними з шляхами пересування збройних сил, обмундирування та засобів ведення воєнних дій, а також до шляхів переміщення інших товарів та матеріалів, які виконуються прямо або опосередковано для цілей постачання збройних сил;
 - (ііі) вжитих під час війни або в умовах інших надзвичайних ситуацій у міжнародних відносинах; або
- (с) перешкоджати Члену вжити будь-яких заходів щодо виконання його зобов'язань згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй з метою підтримання миру та безпеки» [17].

Ці положення чомусь зовсім не розглядаються в ході розроблення нормативно-правових актів у сфері інтелектуальної власності.

Другий напрям передбачає розроблення відповідних заходів стосовно захисту національних інтересів щодо інтелектуальної власності в процесі наукового співробітництва.

У кожній РНП зазначається, що Україна бере активну участь у виконанні Програми НАТО «Наука заради миру та безпеки» і продовжуватиме виконання науково-дослідних робіт, спрямованих на реалізацію державної політики з розвитку співробітництва з НАТО у сфері науки, технологій та має намір активізувати співпрацю з Альянсом у частині наукового співробітництва.

Види діяльності та особливості охорони інтелектуальної власності майже такі ж, як і при науковому співробітництві в процесі євроінтеграції [18]. Особливістю є лише те, що наукове співробітництво з НАТО має більш військове спрямування, а тому важливо для захисту національних інтересів здійснювати заходи з охорони інтелектуальної власності, розроблені та запропоновані робочою групою.

Окрім того, є низка керівних документів НАТО, у яких визначаються вимоги та підходи до порядку використання прав інтелектуальної власності в кооперативних програмах і надаються рекомендації з визначення договірних умов щодо інтелектуальної власності при укладенні контрактів на проектування та розробку ОВТ.

У цих документах розглядаються, зокрема, такі питання:

- право власності на інформацію, яку отримують при виконанні програм;
- розкриття спеціальної (нової/базисної) інформації;
- використання та захист спеціальної (нової/базисної) інформації;
- права учасників;
- права підрядників;
- компенсації;
- використання базисної інформації, що належить третім особам;
- продаж і передача інформації третім особам;
- відповідальність за патентні пору-

шення в кооперативних програмах тощо.

Визначено також, що розроблення проектів та ведення переговорів і укладення контрактів повинен здійснювати персонал, який має ґрунтовну підготовку та досвід такої роботи, зокрема щодо інтелектуальної власності. Оскільки в Міністерстві оборони України, яке визначено центральним органом виконавчої влади, відповідальним за співробітництво з НАТО, відсутні фахівці з питань інтелектуальної власності, створення такої робочої групи є особливо актуальним.

Створенням відповідної робочої групи мав би опікуватися Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції [19], який забезпечує розроблення РНП. Здійснюючи дуже важливу і значну за обсягом роботу з формування РНП, фахівці офісу тим не менш не розглядають питання забезпечення національних інтересів стосовно інтелектуальної власності в процесі євроатлантичної інтеграції.

Ці питання мали б регулюватися міждержавними угодами України з членами Альянсу про співробітництво у сфері науки та інтелектуальної власності. За зразок можна взяти «Угоду між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво у сфері науки та технологій» [20], у якій дуже чітко виписані норми щодо інтелектуальної власності, конфіденційної інформації та передачі технологій. Зокрема, порядок поводження з інтелектуальною власністю та діловою конфіденційною інформацією, створеною або наданою в ході спільної діяльності, здійснюваної згідно із цією угодою, передбачено в додатку I «Права власника інтелектуальної власності»; положення про безпеку інформації та передачу технологій викладено в додатку II «Зобов'язання стосовно забезпечення безпеки», які є невід'ємною частиною цієї угоди й застосовуються до всіх видів діяльності, що здійснюється на підставі цієї угоди.

Однак, поширення на співробітництво з іншими країнами зазначена угода не знайшла.

Третій напрям надзвичайно важливий для забезпечення обороноздатності держави, тому здійснення заходів з охорони інтелектуальної власності в ході військово-технічного співробітництва (ВТС) потребує особливої уваги.

«Військово-технічне співробітництво є напрямом міжнародного співробітництва, що спрямований на реалізацію державної політики у сфері безпеки й оборони, зміцнення міжнародних основ воєнної безпеки держави, інтеграцію України до євроатлантичної системи колективної безпеки, розвиток Збройних Сил України, розробку, виробництво, ремонт, модернізацію, знищення (утилізацію), сприяння реалізації та міжнародній передачі товарів, надання послуг військового призначення зарубіжним державам, практичну підготовку військ (сил), досягнення спроможності виконувати спільні завдання зі збройними силами інших держав, реалізацію відповідних міжнародних договорів та програм, участь України в міжнародній миротворчій діяльності, а також в інших видах діяльності Збройних Сил України» [21].

У процесі провадження цієї діяльності створюються та використовуються об'єкти права інтелектуальної власності (ОПІВ), які потребують відповідної охорони, здійснення якої при ВТС має свої особливості, зокрема:

- 1) необхідність забезпечення національних інтересів і безпеки держави, збереження секретної та конфіденційної інформації;
- 2) необхідність забезпечення охорони інтелектуальної власності на різних рівнях взаємодії суб'єктів ВТС;
- 3) створення ОПІВ у процесі виконання різних проектів;
- 4) наявність різних форм правової охорони ОПІВ;
- 5) використання ОПІВ, права на які належать різним суб'єктам;

б) необхідність забезпечення охорони ОПВ на різних етапах ВТС [22].

Ці особливості варто враховувати при здійсненні міжнародного ВТС, яке в процесі євроатлантичної інтеграції може мати кілька напрямів:

- закупівля озброєння та військової техніки (ОВТ);
- обмін технологіями та реалізація спільних проектів з розробок та виробництва нової номенклатури ОВТ;
- створення та реалізація проектів з просування на ринки третіх країн спільно підготовлених зразків ОВТ [23–25].

Відповідно до Концепції військово-технічного співробітництва України з іноземними державами, затвердженої Указом Президента України від 27 серпня 2003 року № 913 [26], ВТС як складова державної зовнішньої політики є сукупністю цілеспрямованих заходів, пов'язаних з розробленням, виробництвом, ремонтом, модернізацією, знищенням (утилізацією) і міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання. А згідно з Указом Президента України «Про заходи щодо вдосконалення військово-технічного співробітництва України з іноземними державами» від 21 квітня 1999 року № 422 [27] метою ВТС є забезпечення національних інтересів і безпеки держави, підвищення науково-технічного потенціалу оборонної галузі країни. Таким чином, державна політика у сфері ВТС повинна здійснюватися на засадах пріоритетності національних інтересів, дотримання законодавства про державну таємницю, чіткого розмежування повноважень і взаємодії органів державної влади, координації діяльності учасників ВТС [26, 27].

Серед загальних повноважень центральних органів виконавчої влади, що беруть участь у ВТС, визначених Указом Президента України «Про розмежування повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері військово-тех-

нічного співробітництва з іноземними державами» від 20 березня 2002 року № 276 [28], є, серед іншого, участь у заходах із забезпечення захисту продукції, яку розроблено і виготовлено підприємствами і яка є їх інтелектуальною власністю. З метою додержання учасниками ВТС вимог законодавства запроваджується державний контроль у цій сфері. Державному контролю підлягають також стан охорони державної таємниці та прав на ОПВ [27].

Охорона інтелектуальної власності при ВТС з іноземними державами має здійснюватися на підставі міжнародних угод. Оскільки міждержавних угод щодо охорони інтелектуальної власності практично не укладено, то і зовнішньоекономічні договори (контракти) про здійснення експорту/імпорту технологій, у тому числі як результатів відповідних робіт, не містять положення щодо охорони прав інтелектуальної власності або щодо визначення обсягу і порядку переходу права цієї власності до іншої особи.

Важливо зазначити, що угоди між Кабінетом Міністрів України та урядами інших держав про військово-технічне співробітництво або взагалі не мають норм щодо інтелектуальної власності, або містять лише декларації загального порядку про наміри захищати об'єкти права інтелектуальної власності. Останній приклад — Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Катар про військово-технічне співробітництво:

«Стаття 6

1. Сторони відповідно до законодавства своїх держав вживатимуть всіх необхідних заходів щодо захисту результатів та **об'єктів прав інтелектуальної власності**, які передані або отримані в ході виконання контрактів, що виконуються в рамках цієї Угоди. З метою забезпечення порядку та правил захисту результатів і об'єктів прав інтелектуальної власності Сторонами буде укладено окремі міжурядові договори.

2. Сторони визнають, що продукція, технології та інформація, отримані та використані в рамках цієї Угоди, будуть предметом права інтелектуальної власності Сторони, яка надала таку продукцію, технологію та інформацію» [29].

Тому на рівні учасників ВТС не здійснюється узгодження порядку охорони та розподілу прав на ОПВ, що створені кожною зі сторін. Наслідком цього можуть бути різного роду порушення прав інтелектуальної власності, які ми вже детально розглядали [23].

Вказані порушення унеможливають ефективний захист не лише прав авторів ОПВ, а й державних інтересів при ВТС. Зокрема, під час закупівлі озброєння та військової техніки не укладаються компенсаційні (офсетні) договори, а при реалізації спільних проєктів не здійснюється захист власних результатів інтелектуальної діяльності, чим користаються такі «партнери» як Росія, що на виставці «Двигуни-2006» виставила як свої українські вертолітні двигуни ТВЗ-117 та ВК-2500 виробництва ВАТ «Мотор Січ», яке володіє всією проєктною документацією. І таких прикладів чимало.

Для вирішення цієї проблеми необхідно системно та комплексно підійти до вдосконалення законодавства стосовно інтелектуальної власності в оборонній сфері, особливо щодо захисту національних інтересів при розробленні ОВТ та здійсненні ВТС у процесі євроатлантичної інтеграції. Необхідно чітко визначити в законодавстві зобов'язання всіх суб'єктів щодо забезпечення охорони інтелектуальної власності на всіх етапах розроблення ОВТ і здійснення ВТС, а також розширенням переліку порушень та відповідальності за їх здійснення, особливо за вчинення дій, що створюють загрозу порушення прав інтелектуальної власності, а також за невжиття заходів щодо забезпечення охорони прав інтелектуальної власності [24].

Висновки та пропозиції. З огляду на викладене вище можемо з упевненістю зазначити, що в Україні відсутній системний і комплексний підхід до розроблення державної політики щодо захисту національних інтересів стосовно інтелектуальної власності у процесі міжнародного співробітництва, а також євроатлантичної інтеграції.

Недосконалість правової бази призводить до низки порушень щодо використання результатів інтелектуальної діяльності, особливо в ході здійснення ВТС, що безпосередньо впливає на національну безпеку і оборону.

З метою розроблення пропозицій з удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази щодо забезпечення національних інтересів стосовно інтелектуальної власності в процесі євроатлантичної інтеграції необхідно залучити провідні наукові установи у сфері інтелектуальної власності та створити робочу групу з науковців і практиків як у сфері оборонної політики, так і у сфері інтелектуальної власності під егідою Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції [19].

У першу чергу пропонуємо здійснити такі заходи:

- 1) прискорити прийняття закону про ВТС України з іноземними державами з обов'язковим визначенням порядку здійснення охорони інтелектуальної власності;
- 2) внести доповнення до законодавства України щодо відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в ході здійснення міжнародного ВТС;
- 3) доповнити міждержавні угоди про ВТС угодами про проведення спільних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у галузі озброєння і військової техніки та про взаємну охорону прав на результати інтелектуальної діяльності, що створені та надані в ході двостороннього військово-технічного співробітництва;

- 4) створити відповідну інфраструктуру в міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади з метою реалізації державної політики щодо інтелектуальної власності у військово-технічній сфері.

Реалізація зазначених пропозицій дасть можливість створити умови для забезпечення правового захисту інтересів держави в процесі використання результатів НДДКР військового, спеціального та подвійного призначення, а

головне — забезпечити обороноздатність держави, конкурентоспроможність вітчизняних товарів військового призначення та сприяти використанню ОПІВ у національних інтересах України. ●

Список використаних джерел / List of references

1. *Партнерство заради миру : Рамковий документ від 10.01.1994 р.*
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_001.
2. *Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору від 09.07.1997 р.*
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002.
3. *Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між Організацією Північно-Атлантичного договору та Україною від 21.08.2009 р.*
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021.
4. *Конституція України від 28.06.1996 р.*
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main>.
5. Горбулін В. П. *Національна безпека: український вимір*. Київ : ПП «Інтертехнологія», 2008. 104 с.
6. *Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469.*
URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
7. *Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
8. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26.06.2015 р. № 287.*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
9. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Военної доктрини України» : Указ Президента України від 24.09.2015 р. № 555.*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>.
10. Артьомов І. В. *Український вимір європейської та євроатлантичної інтеграції : навч. посіб. у 2 книгах. Книга 2 Україна — НАТО*. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2008.
11. *Про затвердження Річної національної програми співробітництва Україна — НАТО на 2015 рік : Указ Президента України від 23.04.2015 р. № 238.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/238/2015>.
12. *Про затвердження Річної національної програми співробітництва Україна — НАТО на 2016 рік : Указ Президента України від 12.02.2016 р. №45/2016.* URL: <https://www.davr.gov.ua/yevroatlantichne-spivrobitnictvo>.
13. *Про затвердження Річної національної програми під егідою Комісії України — НАТО на 2017 рік : Указ Президента України від 08.04.2017 р. №103/2017.* URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1032017-21670>

14. Про затвердження Річної національної програми під егідою Комісії Україна — НАТО на 2018 рік : Указ Президента України від 28.03.2018 р. № 89/2018. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/892018-23882>.
15. Про затвердження Річної національної програми під егідою Комісії Україна — НАТО на 2019 рік : Указ Президента України від 10.04.2019 р. № 117/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1172019-26450>.
16. План дій щодо членства в НАТО. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BD_%D0%B4%D1%96%D0%B9_%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE_%D1%87%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0_%D0%B2_%D0%9D%D0%90%D0%A2%D0%9E.
17. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018.
18. Зайківський О. Б., Оністрат О. А. Щодо національних інтересів стосовно інтелектуальної власності в процесі євроінтеграції. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. № 5.
19. Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції : постанова Кабінету Міністрів України від 04.10.2017 р. № 759. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-%D0%BF>.
20. Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво у сфері науки та технологій : Закон України від 15.04.2009 р. № 1262. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1262-17>.
21. Зайківський О. Б., Оністрат О. А., Бондарчук М. В., Турчин В. М., Лотоха Л. М., Чернобай О. В. Охорона інтелектуальної власності у військово-технічній сфері : монографія. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2015. 560 с.
22. Зайківський О. Б., Оністрат О. А. Особливості охорони інтелектуальної власності при військово-технічному співробітництві. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2016. № 5. С. 5–16.
23. Зайківський О. Б., Оністрат О. А. Порушення прав інтелектуальної власності при військово-технічному співробітництві. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2017. № 5. С. 32–43.
24. Зайківський О. Б., Оністрат О. А. Удосконалення державної політики щодо відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в оборонній сфері. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2018. № 5. С. 39–47. № 6. С. 37–45.
25. Зайківський О. Б., Лотоха Л. М., Міногін О. В., Турчин В. М. Правові аспекти охорони інтелектуальної власності при військово-технічному співробітництві : зб. наук. праць ЦНДІ ОБТ ЗСУ. № 22. Київ : ЦНДІ ОБТ ЗСУ, 2009. С. 83–93.
26. Про Концепцію військово-технічного співробітництва України з іноземними державами на період до 2010 року : Указ Президента України від 27.08.2003 № 913. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
27. Про заходи щодо вдосконалення військово-технічного співробітництва України з іноземними державами : Указ Президента України від 21.04.99 № 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
28. Про розмежування повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері військово-технічного співробітництва з іноземними державами : Указ Президента України від 20.03.2002 № 276. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
29. Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Катар про військово-технічне співробітництво : постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 640. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634_001-18#n2

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1. *Partnerstvo zarady myru : Ramkovyi dokument vid 10.01.1994 r.*
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_001.
2. *Khartiia pro osoblyve partnerstvo mizh Ukrainoiu ta Orhanizatsiieiu Pivnichno-Atlantychnoho dohovoru vid 09.07.1997 r.*
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002.
3. *Deklaratsiia pro dopovnennia Khartii pro osoblyve partnerstvo mizh Orhanizatsiieiu Pivnichno-Atlantychnoho dohovoru ta Ukrainoiu vid 21.08.2009 r.*
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021.
4. *Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 r.*
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main>.
5. *Horbulin V. P. Natsionalna bezpeka: ukrainskyi vymir. Kyiv : PII «Intertekhnolohiia», 2008. 104 s.*
6. *Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469.*
URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
7. *Pro zasady vnutrishnoi i zovnishnoi polityky : Zakon Ukrainy vid 01.07.2010 r. № 2411.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
8. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnia 2015 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.06.2015 r. № 287.*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
9. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 2 veresnia 2015 roku «Pro novu redaktsiiu Voiennoi doktryny Ukrainy» : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.09.2015 r. № 555.*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>.
10. *Artomov I. V. Ukrainskyi vymir yevropeiskoi ta yevroatlantychnoi intehtratsii : nauch. posib. u 2 knykhakh. Knyha 2 Ukraina — NATO. Uzhhorod : Polihraftsentr «Lira», 2008.*
11. *Pro zatverdzhennia Richnoi natsionalnoi prohramy spivrobotnytstva Ukraina — NATO na 2015 rik : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 23.04.2015 r. № 238.*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/238/2015>.
12. *Pro zatverdzhennia Richnoi natsionalnoi prohramy spivrobotnytstva Ukraina — NATO na 2016 rik : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.02.2016 r. №45/2016.*
URL: <https://www.davr.gov.ua/yevroatlantichne-spivrobotnictvo>.
13. *Pro zatverdzhennia Richnoi natsionalnoi prohramy pid ehidoiu Komisii Ukraina — NATO na 2017 rik : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 08.04.2017 r. №103/2017.* URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1032017-21670>
14. *Pro zatverdzhennia Richnoi natsionalnoi prohramy pid ehidoiu Komisii Ukraina — NATO na 2018 rik : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 28.03.2018 r. № 89/2018.* URL: <https://www.president.gov.ua/documents/892018-23882>.
15. *Pro zatverdzhennia Richnoi natsionalnoi prohramy pid ehidoiu Komisii Ukraina — NATO na 2019 rik : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 10.04.2019 r. № 117/2019.* URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1172019-26450>.
16. *Plan dii shchodo chlenstva v NATO.* URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BD_%D0%B4%D1%96%D0%B9_%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE_%D1%87%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0_%D0%B2_%D0%9D%D0%90%D0%A2%D0%9E.
17. *Uhoda pro torhovelni aspekty prav intelektualnoi vlasnosti.*
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018.
18. *Zaikivskiy O. B., Onistrat O. A. Shchodo natsionalnykh interesiv stosovno intelektualnoi vlasnosti v protsesi yevrointehtratsii. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti. 2019. № 5.*
19. *Pro Uriadovyi ofis koordynatsii yevropeiskoi ta yevroatlantychnoi intehtratsii : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 04.10.2017 r. № 759.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-%D0%BF>.

20. *Pro ratyfikatsiiu Uhody mizh Uriadom Ukrainy ta Uriadom Spoluchenykh Shtativ Ameryky pro spivrobotnytstvo u sferi nauky ta tekhnolohii* : Zakon Ukrainy vid 15.04.2009 r. № 1262. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1262-17>.
21. Zaikivskiy O. B., Onistrat O. A., Bondarchuk M. V., Turchyn V. M., Lotokha L. M., Chernobai O. V. *Okhorona intelektualnoi vlasnosti u viiskovo-tekhnichnii sferi* : monohrafiia. Kyiv : VD Dmytra Buraho, 2015. 560 s.
22. Zaikivskiy O. B., Onistrat O. A. *Osoblyvosti okhorony intelektualnoi vlasnosti pry viiskovo-tekhnichnomu spivrobotnytstvi. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. 2016. № 5. S. 5–16.
23. Zaikivskiy O. B., Onistrat O. A. *Porushennia prav intelektualnoi vlasnosti pry viiskovo-tekhnichnomu spivrobotnytstvi. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. 2017. № 5. S. 32–43.
24. Zaikivskiy O. B., Onistrat O. A. *Udoskonalennia derzhavnoi polityky shchodo vidpovidalnosti za porushennia prav intelektualnoi vlasnosti v oboronni sferi. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. 2018. № 5. S. 39–47. № 6. S. 37–45.
25. Zaikivskiy O. B., Lotokha L. M., Minohin O. V., Turchyn V. M. *Pravovi aspekty okhorony intelektualnoi vlasnosti pry viiskovo-tekhnichnomu spivrobotnytstvi* : zb. nauk. prats TsNDI OVT ZSU. № 22. Kyiv : TsNDI OVT ZSU, 2009. S. 83–93.
26. *Pro Kontseptsiiu viiskovo-tekhnichnoho spivrobotnytstva Ukrainy z inozemnymy derzhavamy na period do 2010 roku* : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.08.2003 № 913. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
27. *Pro zakhody shchodo vdoskonalennia viiskovo-tekhnichnoho spivrobotnytstva Ukrainy z inozemnymy derzhavamy* : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 21.04.99 № 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
28. *Pro rozmezhuvannia povnovazhen tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady u sferi viiskovo-tekhnichnoho spivrobotnytstva z inozemnymy derzhavamy* : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 20.03.2002 № 276. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
29. *Pro zatverdzhennia Uhody mizh Kabinetom Ministriv Ukrainy ta Uriadom Derzhavy Katar pro viiskovo-tekhnichne spivrobotnytstvo* : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22.08.2018 r. № 640. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634_001-18#n2.

Надійшла до редакції 04.06.2020 року

Зайківський О., Оністрат О. Некоторые вопросы защиты национальных интересов относительно интеллектуальной собственности в процессе Евроатлантической интеграции. Рассмотрены некоторые вопросы защиты национальных интересов относительно интеллектуальной собственности в процессе евроатлантической интеграции, в частности особенности охраны интеллектуальной собственности при осуществлении международного военного-технического сотрудничества в зависимости от специфики этой деятельности. Проанализировано законодательство Украины, регулирующее деятельность, связанную с военно-техническим сотрудничеством. Указано на важность охраны интеллектуальной собственности на всех этапах военного-технического сотрудничества, а также на необходимость усовершенствования законодательства относительно урегулирования вопросов охраны интеллектуальной собственности в оборонной сфере.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, оборонная сфера, обороноспособность, объекты права интеллектуальной собственности, нарушения прав интеллектуальной собственности, вооружение и военная техника, военно-техническое сотрудничество

Zaikivskyi O., Onistrat O. Some issues on protection of national interests concerning intellectual property in the process of Euro-Atlantic integration.

Some issues of protection of national interests concerning intellectual property in the process of Euro-Atlantic integration are considered, in particular features of protection of intellectual property in the implementation of international military-technical cooperation of Ukraine, depending on the specifics of this activity. The legislation of Ukraine regulating activities related to military-technical cooperation is analyzed. The importance of intellectual property protection at all stages of military-technical cooperation and the need to improve the legislation on the regulation of intellectual property protection in the defense sphere are outlined.

The Constitution and major legislative acts of Ukraine in the field of national security and defense have clearly defined the strategic course for achieving NATO membership. However, to achieve this strategic goal requires persistence and political will, as well as an understanding of the various tactical issues that need to be resolved along the way.

New members are being trained in the process of performing the NATO Membership Action Plan. On the long-term path of Euro-Atlantic integration, Ukraine has developed an annual NATO-Ukraine national program. Traditionally, the Annual National Program is structurally constructed by analogy with a typical Membership Action Plan and includes almost all areas of reformation and modernization of Ukraine.

In particular, great attention is paid to reforming and comprehensive support of Ukraine's security and defense sector. It includes a wide range of measures to maintain combat capabilities, modernize and upgrade weapons and military equipment, reform and develop the defense-industrial complex of Ukraine, implement the government quality assurance system of defense products, revitalize the scientific and military-technical cooperation. Even measures to ensure gender equality in the security and defense sector of Ukraine are being envisaged.

It is stated that defense and technical cooperation with NATO will be focused, in particular, on the use of the best modern world technologies. However, the issues of intellectual property protection of all entities and protection of national interests in this field are not considered at all, although almost all the envisaged measures cannot be implemented without the use of intellectual property rights.

In our view, intellectual property issues should be decided in conjunction with other issues. However, in order to determine the position of the state and development of appropriate proposals and recommendations for securing national interests in intellectual property in the process of Euro-Atlantic integration, it is appropriate to consider these issues in the following areas:

- legal cooperation between Ukraine and NATO;
- scientific cooperation;
- military-technical cooperation.

Keywords: intellectual property, defense sphere, defense capability, objects of intellectual property rights, intellectual property rights infringement, arms and military equipment, military-technical cooperation